

DE MILLEGEMVRIEND

4e jaargang, nr.4
augustus 1991

MEDEDELINGSBLAD VAN DE
V.Z.W. MILLEGEMVRIENDEN

*Verantw. uitgever: F.Schelfhout,
Herentalsebaan 85, 2520 RANST, tel. 03/353.17.70.
Bankrekening MILLEGEMVRIENDEN-Ranst: 733-1311310-94*

Onze lange arm was niet lang genoeg.

Op het einde van vorig jaar werd door de Koning Boudewijnstichting een peperdure folder rondgestuurd naar de gemeente- en kerkbesturen. In dit drukwerk werd aangekondigd dat het Fonds voor het Roerend Cultureel Erfgoed van de Koning Boudewijnstichting een campagne lanceerde om de restauratie van grote schilderijen op doek (17de–20ste eeuw) te bevorderen. Om eventueel in aanmerking te komen moesten de aanvraagdossiers vóór 31 januari 1991 bij de stichting toekomen, de selectie zou in maart 1991 gebeuren.

Wij meenden dat dit de gelegenheid was om de noodzakelijke restauratie aan het schilderij op het hoofdaltaar van de kerk van Millegem te laten uitvoeren en lieten er dus geen gras over groeien. Op 14 december 1990 werd het aanvraagformulier samen met foto's van het schilderij naar Brussel gestuurd. Het moest zo eens lukken. Iemand die ons vertelde dat wij "zonder lange arm" bij de stichting geen kans maakten vonden wij maar een pessimist. Doch begin februari begonnen we al een beetje *nattigheid* te voelen. Op 13 februari 1991 kregen we een eerste brief van de stichting waarin ons goede ontvangst werd gemeld van ons projectvoorstel in het kader van de campagne "Grote Doeken" en verder de mededeling: *"Het grote aantal inzendingen toont aan dat deze oproep aan een reële behoefte beantwoordt."* We waren dus niet de enige. Er werd ons ook verteld dat we in de komende weken eventueel zouden gecontacteerd worden door een afgevaardigde van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Dit ter aanvulling of precisering van de gegevens die werden verstrekt. Uiterlijk op 31 mei zou medegedeeld worden of ons voorstel al of niet voor ondersteuning weerhouden werd. Toen we een maand later nog door niemand waren gecontacteerd probeerden we dan maar telefonisch aan de weet te komen of er nog iemand moest verwacht worden... kwestie van is er niemand vanuit Brussel verloren gelopen op zoek naar Millegem. We hoorden aan de andere kant van de lijn iemand beleefd rond de pot draaien, met andere woorden er kwam waarschijnlijk niemand.

Toch zaten ze niet stil in de hoofdstad, want op 29 mei 1991 kregen we weer een brief. Hierin werd nog eens bevestigd dat zij ons in de loop van februari goede ontvangst hadden gemeld van ons ingediende project. Doch... doordat voor deze campagne meer dan 700 projecten werden ingediend, vergt een verantwoorde en afgewogen selectie iets meer tijd dan gedacht. De eindbeslissing zal dan ook slechts kunnen genomen worden op 26 juni. De laatste brief vertrekt uit Brussel op 8 juli 1991 en meldt ons: *"Na grondig onderzoek en beraadslaging door een onafhankelijke jury en mede ingevolge het groot aantal ingediende projecten en de beperkte budgettaire middelen, moet ik U, tot mijn spijt, melden dat het door U voorgestelde werk niet weerhouden werd in het kader van hogervermelde campagne. Dit houdt uiteraard niet in dat uw project niet waardevol zou zijn en ik hoop dat U de restauratie ervan zult blijven nastreven."*

't Is natuurlijk een magere troost te weten dat ook pastoor Van Peer voor de kerk van Pulle een gelijkaardige aanvraag deed en het zelfde antwoord ontving. Pastoor Van Peer blijft echter ook de restauratie van het Pulse schilderij nastreven en als hij **DE** weg vindt maken we graag gebruik van zijn ervaring.

Op het titelblad brengen we een oude foto van het koor van ons kerkje. De foto is rond 1920 genomen. Het hoofdaltaar werd omstreeks 1770 geplaatst. Het schilderij kwam vermoedelijk uit een andere kerk. Het doek bedekt niet de hele kader, aan de onderkant is een rand van ongeveer 5 cm bijgewerkt om de kader op te vullen. Het schilderij stelt de hemelvaart van O.L.Vrouw voor en is een copy naar Rubbens. Er zijn in het kerkarchief geen documenten over de herkomst van het doek of de mogelijke schilder terug te vinden.

Boven het schilderij op het altaar zien we hoe de bekroning aan de top er uitzag tot aan de

restauratie van de kerk in 1966. Sedertdien staat het er nog steeds maar belabberd bij, hoewel de engelbeeldjes en een deel van de wolkenkrans nog ergens beschikbaar zijn. De twee processie-kruisen die in 1722 voor Millegem werden gemaakt stonden op het koor. Links staat nog het oude gestoelte, het werd later door twee nieuwe exemplaren vervangen. Rechts achter de communiebank staat het beeld uitgestald van O.L.Vrouw, dit werd steeds gedaan in de maand augustus waarbij op 15 augustus een processie vanuit Ranst naar Millegemkerk kwam en er een plechtige mis ter ere van O.L.Vrouw werd opgedragen.

Rechts staat de preekstoel. Het kruisbeeld is thans op het koor opgesteld. De twee gedraaide kolommetjes die de hemel boven de preekstoel ondersteunden zijn later gebruikt onder de lezenaar. De kuip van de preekstoel heeft nog een hele tijd in het portaal in de weg gestaan en is dan naar een ons onbekende bestemming verhuisd. Losse stukken van de kuipondersteuning worden nog in de kerk bewaard, doch vonden tot heden nog geen zinvolle bestemming. Merk op dat de steunboog die het schip van het koor scheidt, bij het plaatsen van de preekstoel, juist onder de hemel schuin weg gehaald was tot aan de vloer. Dit was gedaan om de toegang tot de preekstoel mogelijk te maken via een smal trapje dat vlak naast de deur van de sacristie vertrok, Jan Wouters maakte in 1931 een mooie tekening van dit trapje (zie Lief Millegem blz. 20). Na het weghalen van de preekstoel werd de steunboog door Leon Van Doren terug opgemetseld in zijn originele toestand. Er stonden vooraan ook drie offerblokken in de kerk, twee hingen links en rechts aan de muur en een stond voor de communiebank. In de kerk stonden nog de oude kerkstoelen met effen houten **kniel-planken** en die daar zere knieën van kregen konden altijd nog wel met hun klak stiekem het leed wat verzachten. Achteraan in de kerk bevonden zich enkele houten banken.

INBRAAK IN DE KERK VAN MILLEGEM... lang geleden.

François Haverals zond ons een exemplaar toe van het heemkundig tijdschrift van Boechout-Vremde, "Het Speelhof" 8^e jg. nr.2. Hierin bracht hij een artikel onder de titel: "MILLEGEM stond ook op zijn lijst". François, die ook lezer is van De Millegemvriend, stemde graag toe om deze bijdrage ook in ons blad over te nemen. Het verhaal is gebaseerd op een dokument uit het Gemeente Archief van Kontich (Vonnissen n° 305).

Stond terecht Peeter Adriaenssens, in de wandeling werd hij genoemd "Joannes Crammer", geboortig van Alphen (bij Breda). Volgens zijn bekentenissen had hij over drie jaren als knecht dienst genomen bij een zekere kapitein Beringhe, in het leger van zijne majesteit van Spanje. Zes maanden later heeft hij zich aan de dienst onttrokken, is in slecht gezelschap geraakt en beginnen te vagebonderen van de ene stad naar de andere. Arme huislieden het leven zuur makend.

Volgt een lange lijst van misstappen en delikten door hem en zijn vennoten bedreven. **Ontrent twee jaar geleden bij nacht, uit de kerk van Millegem bij Ranst helpen beroven: "brekende door de calonne van de sacristije daervuyt hebben haelen twee witte albe oft priester overrocken ende tot die noch vuyt offerblock gestolen ontrent vijffentwintich oft dertich stuyvers gelt". Daarvan heeft hij opgestreken twaalf stuyvers.**

Eveneens, nu geleden ontrent een jaar bij de stad Steenberghe in het gehucht Heene, achter een dijk bij avondval, met een zekere Engelsman genaamd Mister Jacques helpen vermoorden de genaamde Francisco. De man werd met een stuk hout bewerkt tot hij voor dood bleef liggen.

Daarenboven met zijn compagnons te Balen in de Kempen uit een huis gestolen een broek en een wambuis. Kort daarop in een ander huis tot Mol bij Balen langst het venster gestolen, met

zijn compagnons: twee hemden en een slaaplaken. Ook bij zijn zuster een hemd gestolen. In Geel in een winkel drie paar nieuwe schoenen, en in het gehucht Wagenberg bij Breda, zes hemden van de blijk gejat. Verder met zijn vennoten gestolen in een ander huis een zwarte vrouwerok en deze laatste verkocht voor zes guldens aan een oude kleerkoper.

In het dorp te Mortsel zes hennen. Te Welle bij Turnhout in een zeker huis uit de kamer een roer of geweer dat voor het bed stond weggenomen. In het dorp te Baal in het huis van Heijmbacx twee laken mansbroeken gestolen waarvan hij één heeft versleten. Verleden winter te Etten bij Breda een schaap uit de stal gestolen. In hetzelfde gehucht noch twee paar lakens. Ontrent een jaar geleden met een van zijn compagnons genaamd "swart van Dorst" (bij Breda) te Steenberg in een huis een bruin blauwe rok gestolen. Op een hoeve te Etten uit een wagen die op de straat stond gestolen een mannemantel en waarvan zoals hij bekend heeft, een broek heeft gemaakt. Met twee van zijn compagnons, "Groeninge boer" en "leere Trits" in een huis te Breda ingebroken en gestolen verscheidene klederen, een broek, een wambuis, een vrouwelijfke, hemden, kragen en ander lijnwaad. Met beide compagnons in het gehucht Hogerheide bij Rosendaal in een huis, met geweld een kist opengebroke en er twintig guldens uit gestolen. Alleen te Haalster boven Berg op Zoom nog een paar kousen en een paar schoenen gestolen. Te Rozendaal, een manshoed en een dubbel olielamp en deze verdronken in de Wilden man voor dertig stuyvers.

Hij houdt vol in het kwaad en leeft roekeloos verder. In de maand july laatstleden heeft hij hier in de heerlijkheid Kontich in gezelschap van andere, in verscheidene huizen ingebroken. Allerhande dreigementen geuit, zoals brandmerken en folteren. Te Lint, op de bruiloft van de zoon van wijlen Wilhem van Bosstraeten ten huize van Pauwels Frans, biertapper, met geweld de kamer binnen gebroken. Zich dapper in de strijd geworpen en alzo Adriaan Roelants gekwetst, waardoor deze laatste in doodsnood is geraakt. Verdere dieverijen, delikten en vergripen werden hem ten laste gelegd.

Op 23 augustus 1622 hebben de heren schepenen, na rijpelijk overleg en op advies van verscheidene rechtsgeleerde, tevens tot afschrikking de volgende straf uitgesproken: "**geworcht metten coorde sulcx datte de dood naer volgt**" met andere woorden, tot de galg veroordeeld. Dezelfde dag, rond de middag is de executie van het bovenstaande vonnis uitgevoerd.

MILLEGEMFEESTEN.

**Vrijdag 13 september 1991
KAARTAVOND**

**Zaterdag 14 september 1991
BARBECUE**

Deze feestelijkheden hebben plaatst in de kleuterschool van Millegem. We behielden dezelfde formule die nu reeds twee jaar met sukses werd toegepast en zijn er zeker van dat het ook dit jaar weer zal lukken. Houdt alvast deze data vrij. Details voor inschrijving zullen nog in afzonderlijke folders medegedeeld worden.

"Proficiat Frans en Marie !"

Weerom groot feest op Millegem die zaterdag, 27 juli 1991. We hadden het wel aangekondigd in ons april-nummer dat Frans Verbeeck en Maria Van de Wouwer in juli hun gouden bruiloft zouden vieren en we wisten dat bij zulke gelegenheden de mensen van Millegem steeds met vereende krachten werken om er iets mooi van te maken. Maar telkens tracht men het nog beter te doen en opnieuw is men daar in gelukt. Dus ook proficiat voor de feestploeg van Millegem. Frans Sweert, Gust De Wolf, Louis Van Hoof en Staf Janssens, die op 28 juni in de kleuterschool een burencomit e bijeenriepen om met de organisatie van start te gaan, konden onmiddellijk op een groot aantal bereidwillige medewerkers en medewerksters rekenen. Er moest gezorgd worden voor voldoende boompjes en groen en er was een hele ploeg nodig om een berg rozekens in elkaar te knutselen, daarbij moesten nog twee triomfbogen opgetimmerd worden. De nodige vlugschriften werden bij de burens in de bus gestopt om iedereen in het lang en breed op de hoogte te houden van de feestelijkheden.

De zon was die zaterdagmorgend reeds vroeg opgestaan en vanaf halftien in de voormiddag klonk er al muziek vanuit de kerktoeren. Een uur later staan twee **old-timers** van Luc De Wael gereed voor de woning van Frans en Marie om het gouden paar via de Antoniusstraat, Profect straat en Herentalsebaan naar het kerkje te rijden. De talrijke burens en vrienden staan geduldig tewachten tot het aanvankelijk ietwat onwennig paar naar buiten komt om in de auto's te stappen. Maar zo vlug gaat dat niet, want François Van der Heyden en Joris De Bruyne moeten de tijd krijgen om de nodige foto's te trekken.

Eerst even poseren naast de "old-timers".

Dan vertrekt de stoet onder begeleiding van enige zware machines van "De Vetfrakken". Het moet Frans en Marie genoeg gedaan hebben te zien hoe langs heel de omloop er gevlagd en versierd was ter ere van het gouden paar.

Ondertussen stond pastoor Fierens al ongeduldig in het kerkje de feestelingen op te wachten, want zijn voorganger, pastoor Verwimp was vijftig jaar voordien niet aanwezig in de kerk toen het jonge paar daar aankwam. Het kerkje van Millegem was weer eens te klein, iedereen wou er blijkbaar bij zijn. De eucharistieviering werd opgeluisterd door het Sint-Ceciliakoor onder leiding van onze rector Belmans, die speelde op het thuisveld en dus goed. Na de mis werd de "speech" gehouden door Maria Goor. Maria bracht op een boeiende manier het leven en de verdiensten van de jubilarissen naar voor en sloot daarbij goed aan bij de homilie van pastoor Fierens. De plechtigheid in de kerk werd afgesloten met een bloemenhulde aan de jubilarissen. Dat zijn zo van die ontroerende momenten... en die bloemen bleven maar komen. Ook pastoor Van Peer had er aan gehouden om bij de viering aanwezig te zijn, want het zal hem ondertussen reeds bekend zijn dat de familie Verbeeck niet alleen in het Millegemse gebeuren actief is, doch ook zich verdienstelijk maakt in de Sint-Pancratiuskerk.

Bij de receptie die na de mis volgde in "Het Centrum" was ook daar het zaaltje gevuld. Die dat nog niet hadden gedaan konden daar Frans en Marie komen **proficiat** wensen. En dat deden dan ook namens het gemeentebestuur de Burgemeester en schepenen Stan De Schutter van Ranst. De burgemeester, die in zijn toespraak speciaal het licht wierp op de vijftigjarige huwelijksrouw en reeds afspraak maakte met het paar voor de diamanten viering binnen tien jaar, overhandigde de oorkonde en het geschenk van de gemeente aan de jubilarissen. Bij een hapje en een drankje werd nog lang verteld welke prachtige dag het was geweest. **Nogmaals, PROFICIAT Frans en Marieke.** En de burenen die alles georganiseerd en versierd hebben: "Julie mogen er fier over zijn !"

Frans en Marieke zitten filosoferend te luisteren naar de woorden van de burgemeester.

CONCERTEN IN MILLEGEMKERK.

De concertreeks 1991/1992 is in voorbereiding en u wordt hierover kortelings volledig ingelicht. Het eerste concert heeft plaats op zaterdag 16 november 1991, aanvang 20u30.

Voor die gelegenheid werd de bekende groep "**BOB BOON SINGERS**" vastgelegd, welke met het programma "*De Grenzen Voorbij*" zal optreden.

Hou alvast die datum vrij.

DE PATATTENSTEEKTIJD OP MILLEGEM.

Tussen 1853 en 1857 heerste er in ons land een ontzettende hongersnood, ingevolge het mislukken van de aardappelooft en van de graangewassen. Dat ook Ranst en Millegem hieraan niet ontsnapten beschrijft pastoor Van Hemel in het doopregister van 1820 – 1854.

Het was in 1845 een verschrikkelijke winter geweest en hij staaft dit met een uittreksel uit de "Journal de Bruxelles 25 mars 1845":

"Depuis plus d'un siècle on a journellement annoté ici les observations météorologiques, aucune ne constate un froid aussi intense pendent le mois de mars, que celui de cette année 1845.

Du 30 novembre au 14 mars il a gelé 90 fois la nuit, 77 fois à 8 heures du matin, 56 fois à 2 heures de relevée, et 76 fois à 8 heures du soir.

Pendant l'hiver si rigoureux de 1709, on n'a eu que 61 jours de gelée en 1740 il en eut 77, mais le froid de 1845 qui a commencée a novembre, et san nul doute un événement dont on conservera longtemps le souvenir"

Dan gaat pastoor Van Hemel verder:

1845 in het begin van july is er een ziekte aen het kruid van de potaten gekomen door geheel het land, hetwelk zeer schoon stond, ten deele is het gerot en verdroogt en heeft de potaeten ook beschadigd, bijzonder de laete. Zoo dat den potaet oogst geen vierde heeft opgebracht. De gouvernementen als Belgen, Vrankerijk, Engeland, en Duytsland, hebben de natuurkundige doen die ziekte opzoeken en de oorzaak van aenwysen; maer niemand heeft dit kunnen doen, niet tegenstaende men hier over zeer veel had geschreven.

Den Cardinael Engelbertus Aertsbischop heeft dan ook publieke gebeden bevolen en aenzag het als een straf, voor geheel het land; en is alzoo gehouden geweest van alle weldenkende, men heeft hier daegelykx eenen bedeweg gedaen nae Millegem bezonderlyk den H. Antonius aenroepende.

hier uyt is gevolgd⁽¹⁾, dat alles is opgeslagen, bijzonder door de hebzuchtige kooplieden, die dit ten bate namen, zoo dat het zeer duer was om te leven en men vreesde voor den aenstaenden Winter. Den Koning heeft de staeten doen by een roepen, dewelke 2 millionen francs hebben gestemd, om de noodleydende te hulp te komen, en geboden over al collecten te doen voor de arme, tegen den aenstaenden Winter; maer, God lof, den Winter is zeer zagt geweest en men heeft altys kunnen peën en rapen eeten, dewelke zeer gelukt waeren. Uyt andere landen heeft men potaten aengebragt, die dan verkogt warden tot 3 frs het moken, als ook boonen en erwetten &&...

Hier heeft men geen collecte gedaen, maer het armbestuer, dat 1400 francs had in de spaerkas, heeft die geligt voor de noodleydende, daer by heeft den heer Baron frederick De gilman, heer van Ranst, in de stadt van Antwerpen een collecte gedaen by alle degene goederen te Ranst hadden, en heeft opgebracht, met het gene ik had ingeteekend, duysent 22 francs 57 C^{men}.

Deze som had den heer aen my besteld, en heb deze, met consent van den borgemeester uytgedeelt, aen de noodleydende te weten 581 f. 87 C^{men} aen de armen, en 254.88 besteed am potaten te kopen voor te planten. Het overig in 1847 uytgedeelt.

1846 is den koren oost mislukt by nae in geheel Europa, zoodat men maer een 3de van den gemynen oost rekende van den Rogge, de terwe was nog al wel gelukt, als in 1846 het koren begon te bloyen is er een geel op de vlimmen en airen van't koren gevallen, dat

⁽¹⁾ Bedoeld wordt door de schaarste van de aardappelen en niet door de beeweg naar Millegem.

men koningsdauw noemde, en dit belette het bloyen van't koren. In 1846 is er eene groote hitte geweest en langdurige. Hierdoor zyn de potaten ten deele mislukt, daerby zyn zy nog aengedaen geweest met de ziekte van't gepasseert jaer, hierdoor is een zeer groote duerte gevolgt in geheel Europa en in sommige deelen hongersnood, als in ierland, en hier in de Vlaenders, jae zelfs hier by ons. In het begin van mey 1847 verkogt men den zak Rogge 30 en 31 gulden, de tarwe 40 en 41 den zak.

Wy hebben dan ook een collecte te Antwerpen gedaen by de heeren van d..... maer heeft dan maer opgebracht tot ontrent 600 fr. De koren en tarwe oost van 1847 was overvloedig, de potaten redelyk en hadden een weynig de ziekte, 1846 en 1847 zyn buytengewoone heete zomers geweest.

Tot 1852 is de zikte aen de potaten geweest; als ook aen de druyven en boonen. In 1853 ook al wederom aen de potaten, druyven & &.. en in 8^{ber} ⁽¹⁾ is de tarwe verkogt per hectoliter fr. 36. Rogge 24.40, boekweyt 18.40, haver 10 fr.

In 1857 is er geen ziekte aen de potaten geweest, het gene men aen de groote droogte heeft toegeschreven.

In 1858 january was er nog groote schaersheyd van water in de borreputten, zelfs by veele gebrek, 1859 noch den zelven heeten somer, 1860 is het verandert.

We weten niet of pastoor Van Peer thans nog verslagen maakt van de hete zomers en de koude winters, maar we zijn er nu wel blij mee om te weten hoe dit 140 jaar geleden hier in Ranst allemaal in zijn werk ging en hoe de mensen uit Ranst naar Millegem kwamen als ze in de penarie zaten. De aardappel bleef in onze streken een belangrijk aandeel behouden in ons voedselpakket en werd dan ook op vrij grote schaal door onze boeren geteelt. In Ranst plantte iedereen in zijn tuin zijn eigen aardappelen of minstens *de vroege patatten*. De laatste jaren wordt dit echter minder en minder gedaan en zien we ook nog

weinig aardappelvelden op Millegem. We zijn het tijdperk van de diepvries-fritten en kroketten ingetreden. Veertig jaar geleden was **de patattensteektijd** nog een hele gebeurtenis. Het was allemaal nog handwerk, steken met de riek en rapen in manden die daarna in jute zakken werden leeggeschud. Gaby Mertens bezorgde ons een foto van rond 1952. Hierop staat zij met haar vader, Pitte Mertens, gereed om naar het veld te gaan om aardappelen te rooien. Het tafereel speelt zich af in de Broederlozestraat waar Pitte een aardappelveld had. Pitte, op klompen zoals toen gebruikelijk, draagt een stapel manden op de schouders, want de hele familie moet natuurlijk mee rapen. De dochter Gaby vond het gemakkelijker om op sloefen te lopen.

⁽¹⁾ Oktober.